Mattilsynet

Sortland kommune
Postboks 117
8401 SORTLAND

Deres ref: 2024/2571
Vår ref: 2024/282885
Dato: 26.11.2024

Mattilsynets uttalelse til Sortland kommunes forslag til planstrategi 2024-2027 og forenklet planprogram for kommuneplanens samfunnsdel 2024-2034

Vi viser til varsel om oppstart av arbeid med kommuneplanens samfunnsdel 2024-2034 for Sortland kommune, mottatt 29.10.2024, ref. deres saksnummer 24/2571.

Mattilsynet er statlig sektormyndighet for områdene planter, helse og velferd hos fisk og dyr, mat og drikkevann. Som høringsinstans har vi i oppgave å bidra til å ivareta nasjonale og regionale interesser innenfor våre forvaltningsområder.

Formål

Kommunen sier at formålet med revisjon av samfunnsdelen er å sikre at kommuneplanens samfunnsdel er oppdatert, relevant og et godt administrativt og politisk styringsdokument for å ta kommunen i ønsket retning.

Forslag til planstrategi og planprogram (datert 24.10.2024) opplyser at både kommunens samfunnsdel og kommunens arealplan skal revideres i år.
Kommunedelplan for vann og avløp skal revideres i 2025 og kommunedelplan for vannforsyning skal revideres i 2026.
Kystsoneplanen for Sortland av 2023-2035 skal videreføres.
Vi forventer at Mattilsynet får disse planene til høring slik at vi kan uttale oss om forhold knyttet til våre fagfelt før det fattes vedtak.

Våre innspill til samfunnsdelen /arealstrategi

Mattilsynet forventer at oppdaterte nasjonale føringer og regionale planer blir lagt til grunn i arbeidet med samfunnsdelen.

Drikkevannsforsyning

Samfunnsdelen er viktig for å klargjøre langsiktige arealstrategier. Det er mange hensyn å ta. For eksempel kan hensynssoner for drikkevann, beitenæring, turisme og kraftproduksjon kreve store arealer, og vi registrerer at det kan bli interessekonflikter. Tidlige og tydelige føringer for hva som skal prioriteres gir forutsigbarhet og kan gjøre videre planarbeid enklere.

Mattilsynet
Avdeling Salten

Postadresse: Felles postmottak, Postboks 383, 2381 BRUMUNDDAL
E-post: postmottak@mattilsynet.no
Tlf: 22 40 00 00
Org.nr: 985399077

Det er viktig at kommunen gjennom helhetlige planer, tydelig og konkret arealstrategi og hensynssoner med planbestemmelser, gir forutsigbarhet for alle partene. Drikkevannet skal beskyttes mot farer og forurensing.
Tiltak og aktiviteter som kan utgjøre en fare for eksisterende og framtidige drikkevannskilder skal ikke tillates. Man må vurdere planer som omhandler drikkevann, avløp, overvann og vannmiljø i sammenheng.

Vi har konkrete forventninger til hvordan kommunal planlegging skal sikre nok og trygt drikkevann til husholdning, fritidshus og næringsliv. Blant FNs 17 bærekraftmål inngår vann direkte eller indirekte i flere av disse; «Rent vann og gode sanitærforhold» (mål 6) og «God helse og livskvalitet» (mål 3).
Nasjonale mål for vann og helse av 19. februar 2024 og Forskrift om vannforsyning og drikkevann §§ 6, 12 og 26 gir viktige føringer for den kommunale planleggingen. De nasjonale målene som gjelder drikkevann, er konkrete og har tidsfrist. Se vedlegg.

Folkehelse, beredskap og helhetlig ROS

Det skal tas hensyn til vannforsyning og drikkevann når folkehelsedelen og beredskapsdelen av kommuneplanene skal utformes.
Vi viser til Folkehelseloven kapittel 2. En heilhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse skal ligge til grunn for vannforvaltningen, sikring av råvannskildene og etablering av reservevannforsyning.
I nasjonale mål nr. 11 står det at kommunens overordnede risiko og sårbarhetsanalyser skal ivareta sikkerheten i drikkevannsforsyningen.

I nasjonale forventninger står det følgende:

«En robust vannforsyning er avgjørende for samfunnssikkerheten. Det kommunale ledningsnettet er generelt i dårlig forfatning, lekkasjegraden er høy og fornyelsesgraden av ledningsnettet er ikke tilstrekkelig til å unngå økende forfall. Det medfører fare for forurensning av drikkevannet og leveringssvikt.
Det er derfor viktig at den kommunale sektor og arealplanleggingen ses i sammenheng og bidrar til å løse disse utfordringene.»

Planer for kommunens drikkevannsforsyninger, Hovedplan vann

Vann og avløp (VA) er kritisk infrastruktur.
En systematisk oversikt og vurdering av vann- og avløpssituasjonen i kommunen bør inngå i et samlet grunnlag for videre utvikling, utbygging og arealbruk. Slik kan kommunen ta helhetlig hensyn til drikkevann og leveringssikkerhet i planene sine og i arealdisponeringer.
Mattilsynet forventer at alle kommuner etablerer en slik plan som sikrer alle innbyggerne tilgang til nok og trygt drikkevann.

Det er et mål at mindre vannverk skal koble seg til større vannverk der det ligger til rette for det. Vi ønsker mer hardføre vannverk med tilstrekkelig vannbehandling og god, stabil drift. Tilknytningsplikt bør vurderes der det er naturlig. Vannforsyningssystem skal primært eies av kommunen.
I Norge er det i dag et kritisk etterslep på sanering og vedlikehold av ledningsnettet. Kommunene må derfor ha en plan for nødvendig oppgradering av dette og eventuelt annen infrastruktur.

Mattilsynet er kjent med at i Sortland kommune er det mange kommunale vannverk og noen større private vannverk.
Det er viktig at disse blir grundig vurdert og omtalt i hovedplan vann, og at det etableres nødvendige hensynssoner rundt vannkildene i kommunekartet.

Klimaendringer

Vi vet at klimaet i framtiden vil bli villere og våtere.

Drikkevannsforsyningen er ofte sårbar for endringer i klima. Endret råvannskvalitet, rasfare og mye overvann med fare for erosjon og sprengt avløpskapasitet, er aktuelle farer. Vannforsyningen må derfor planlegges og bygges slik at den er robust nok til å tåle disse endringene.

Arealstrategien og planer for nok og trygt drikkevann må gjenfinnes i arealplanen
Rekkefølgebestemmelser må sikre at det foreligger en VAO-plan før byggestart krever at nye boliger, fritidsboliger og næringsbygg har sikker leveranse av nok og trygt drikkevann før de tas i bruk.
Mattilsynet forventer at en gjennomførbar plan for vannforsyningen er en del av reguleringsplanene som blir vedtatt. Når nye områder legges ut for bygging må tilgang til drikkevann og planer for tilfredsstillende avløp samt håndtering av overvann inngå i utredningsarbeidet, slik at vi kan vurdere om innbyggerne blir tilfredsstillende ivaretatt på dette området.
Vi viser til plan – og bygningsloven § 3-1 i) der det er krav til at det blir lagt til rette for en helhetlig forvaltning av kretsløpet til vatnet, med nødvendig infrastruktur.

Hensynssoner med planbestemmelser
Det er et krav i forskrift om vannforsyning og drikkevann at drikkevannskilder skal beskyttes med hensynssoner og hensiktsmessige, konkrete planbestemmelser knyttet til hensynssonene. Det vises til drikkevannsforskriften §§ 6, 12 og 26.
Bestemmelsene til hensynssonene må være så dekkende og presise at de forhindrer uønskede aktiviteter i vanntilsigsområdet. Slike bestemmelser må være juridisk bindende.
Hensynssoner må etableres for både interkommunale, kommunale og private vannforsyningssystem.
Regjeringens forventninger om hensyn til, og beskyttelse av drikkevann finner vi i Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging:
«Sikring av drikkevannskilder og areal til infrastruktur for vannforsyning og avløp, er en viktig del av kommunale planer. Vannforekomster som benyttes til vannforsyning må beskyttes mot forurensning med hensynssoner med tilhørende planbestemmelser. Dette kan også bidra til å redusere behovet for rensing ved produksjon av drikkevann»

Plantehelse
Mattilsynet vil vise til Matloven § 18 der det står at "Enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av planteskadegjørere.

Fiskehelse og fiskevelferd
Der det er relevant bør det etableres bestemmelser som vil forebygge overføring av kjent og ukjent smitte, mellom vassdrag, langs kysten og området rundt (inkludert akvakulturanlegg).
I uttalelse til kystsoneplaner omtaler Mattilsynet hensynet til fiskehelse og fiskevelferd hos akvakulturdyr.
God områdestruktur er en forutsetning for god biosikkerhet, forebyggende helsearbeid og beredskap. Dette bidrar også til god bærekraft.

hilsen

Heidi Holmstrøm
seniorinspektør

Lill-Tone Klæboe
avdelingssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk / This document has been electronically approved

VEDLEGG: *Viktige nasjonale føringer som gjelder drikkevann:*

Folkehelseloven

Folkehelseloven påpeker kommunenes ansvar for å sikre at befolkningen faktisk har nødvendig tilgang til trygg og sikker vannforsyning ut fra et folkehelseperspektiv.
Stortingsmelding 40 «Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030» Meld. St. 40 (2020–2021) - regjeringen.no
Her står det blant annet om bærekraftsmål nr. 6 «Rent vann og gode sanitærforhold» i kapittel 4.6. Beredskap, leveringssikkerhet, lekkasjeprosent, utskifting av ledningsnett og beskyttelse av vannressurser er tema som omtales der. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023 – 2027 – punkt 71 «Kommunens drikkevannsforsyning skal inngå i vurderingen av samfunnssikkerhet i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Drikkevannskilder tas hensyn til og sikres i planlegging, blant annet for å redusere behovet for vannrensing».

Nasjonale Forventninger punkt 6,4

Kommunene har ansvar for å sikre husholdningene og næringslivet tilgang på tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann. Dette er en forutsetning for god helse og et velfungerende samfunn. Sikring av drikkevannskilder og areal til infrastruktur for vannforsyning og avløp, er derfor en viktig del av kommunale planer. Vannforekomster som benyttes til vannforsyning må beskyttes mot forurensning med hensynssoner med tilhørende planbestemmelser. Dette kan også bidra til å redusere behovet for rensing ved produksjon av drikkevann. En robust vannforsyning er avgjørende for samfunnssikkerheten. Det kommunale ledningsnettet er generelt i dårlig forfatning, lekkasjegraden er høy og fornyelsesgraden av ledningsnettet er ikke tilstrekkelig til å unngå økende forfall. Det medfører fare for forurensning av drikkevannet og leveringssvikt. Det er derfor viktig at den kommunale sektorog arealplanleggingen ses i sammenheng og bidrar til å løse disse utfordringene.

Nasjonale mål for vann og helse

Her er en oversikt over målene som er relatert til drikkevann, med tidsfrister for måloppnåelse. For mer informasjon om føringene for dette arbeidet, se Nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan (regjeringen.no)

1. Ingen skal bli syke av drikkevannet
2. Drikkevann skal ikke ha mikrobiologiske avvik, oppnås innen 2026
3. Drikkevann skal ikke ha kjemiske og sensoriske avvik, oppnås innen 2026
4. Alle vannforekomster med uttak av drikkevann skal være beskytta mot forurensning, oppnås innen 2033
5. Kommunal samfunnsplanlegging skal sikre innbyggerne trygt drikkevann og drikkevannhensynet skal være ivaretatt i arealplanlegginga, oppnås innen 2030
6. Kommunene skal ha helhetlige planer og tiltak som ser vann, avløp og arealbruk i sammenheng, oppnås innen 2028
7. Drikkevannsforsyninger skal ha vannbehandling som er tilpassa variasjoner i vannkvaliteten, oppnås innen 2035
8. Lekkasje av drikkevann skal reduseres oppnås innen 2033
9. Distribusjonssystemet for drikkevatn skal fornyes ikke forfalle, oppnås innen 2033
10. Det skal ikke være uventa brudd i drikkevannsforsyningen, oppnås innen 2028
11. Kommunene sin overordene risiko- og sårbarhetsanalyser skal ta vare på sikkerheten i drikkevannsforsyningen, oppnås innen 2026
12. Kommunen sitt beredskapsplanverk skal sikre alternativ drikkevannsforsyning for alle, om nødvendig gjennom samarbeid, oppnås innen 2030
13. Befolkningen skal få informasjon om drikkevannet de får levert, oppnås innen 2026
14. Vannforekomster skal ha god kjemisk og økologisk tilstand, oppnås innen 2040.